

nejšega kakor smo — oziroma nismo — sedaj. V tem oziru so posebno pomembne besede nemškega pedagoga profesorja Peerza, ki je rekel: »Die Berufsgegnerschaft darf keine Politik und keine Grenzen kennen.« Se prej nekoč pa pravi: »Wie schade, daß die Lehrerschaft selbst in Berufsrufen getrennt marschiert! Bei keinem Stande findet sich nur ein Schein davon.« — Za to bi staval stanovskim nasprotnikom ravno duhovščino kot zgled! V svoje katehetsko društvo ne pustijo nobenega učitelja-lajika niti od daleč, čeprav imamo tudi mi izpit za verouk in sem ga n. pr. jaz poučeval 8 let s prav dobrim uspehom v Orehku. Dotični dekret hranim še sedaj. To sem moral povedati. Mene ste pa smatrali po večini že zdavnaj za odpadnika, ali ostal sem trd, neizprosni, moč jeklen do našega preve-selega dne, ker vem, da le značajen učitelj more vzgajati trdne značaje, kakršnih potrebuje naš, od vseh zapuščen, slovenski narod. (Dobro!)

Edino dobroto ima Slomškarija, in sicer to, da mora vsaka učiteljica, ki hoče dobiti 25%, prestopiti v njihovo družbo in se udeleževati tudi njihovih zborovanj. Pri nas pa smo tako jako tožili vedno o nezavednih, »prestemanih« učiteljicah. Sele v najnovejši dobi se je to izpremenilo. Vendar pa kot najboljšo smem imenovati vrlo tov. Bisailovo, ki je že 24 let članica društva. Vse druge, v prvem letu pristopivše — imenoma: Stuchly Marija, Podkrajšek Zofija, Flesch Pavla, Brnot Marija, Souvan Marija, Perušek Karolina, Moser Marija in Praprotnik Zmagoslavca — so se preselile drugam, umrle, se omožile ali pa odpadle.

Od učiteljev-članov iz leta 1888 živijo še v našem glavarstvu in so še člani društva tov.: Česnik Dragotin (ki pa je vmes odšel in se vrnil na Gorenjsko), Rudolf Janko, Skala Anton st., Zaman Fran, Mežan Miha, Punčah Fran, Kambič Ivan. — Zarnik Martin in Kalan Miha sta ostala v pokopju v okraju. — Drugod službujejo: častni član Dimnik Jakob, Hiti Matija, Trošt Ivo, Josin Teodor (meščanski učitelj na Dunaju). — Drugod so vpokojeni: Jelenc Štipko, Lah Andrej, Bozja Josip in Tomšič Stefan. — Drugačen posej ima Josip Kostanjevec. — Odpadla sta: v našem okraju Šuligoj Ivan in Levstik Anton, po domače Löwenstüch na ljubljanskem polju, ki — Levstik namreč — ne ve, kaj je značaj. Posnel sem po »U. T.«

Prva pravila je potrdila vlada z odlokom dne 25. maja 1888, št. 5334; podpisan Schermerl, sedaj v Salzburgu kot deželni predsednik. Ustanovni občni zbor je bil 4. aprila 1888 v St. Petru. Tajnik je bil tedaj tov. Jakob Dimnik. Soglasno se je sklenilo, da pristopi društvo k takrat ustanovljeni »Zvezi slov. učit. društev.« — Prvi redni občni zbor pa je bil 4. julija 1888. leta v Senožečah. Prvi odbor, ki se je volil v Senožečah, je bil: Martin Zarnik predsednik; Štipko Jelenc, podpredsednik; Josip Kostanjevec, tajnik; Jakob Dimnik, blagajnik; Pavel Kavčič, namestnik tajnika; Filip Kette, pevovodja; Dragotin Česnik, namestnik. Članov je bilo 48, poznejša leta vedno manj. Znamenito je to, da sta bila ves čas obstanka samo dva predsednika, to sta tov. M. Zarnik in D. Česnik, ki je bil izvoljen leta 1903, katero leto sem prevzel tudi jaz tajništvo ter obhajava letos tako 10letnico svojih mandatov. Pred menoj so bili tajniki: Josip Verbič, sedaj profesor v Ljubljani, potem Dav. Judnič, ki se je sam odpovedal leta 1898., za njim tovariš Fran Zaman do leta 1901; na to 2 leti Fetič-Frankheim, ki je odstopil zaradi preselitve v Mokronog. — Blagajnik je bil za častnim članom Dimnikom pisatelj Ivo Trošt več kot 9 let in za njim do današnjega dne naš tovariš Anton Skala st. — Pa tudi v odboru smo imeli eno kapaciteto, n. pr. Karel Javoršek z 2 izpitoma za meščanske šole, sedaj učitelj na trgovski šoli. Prva učiteljica je prišla v odbor Marica Dovganova leta 1904.

Častne člane smo si izbrali po vrsti: † Josipa Gorjupa, viteza pl. Slavinskega v Reki, mecena slovenskega šolstva;

ljubljanskega nadučitelja in mestnega svetnika Jakoba Dimnika in našega prvega predsednika Martina Zarnika, ki ga je odlikoval cesar l. 1898, s srebrnim križcem s krono.

Odklikovan je bil tudi naš ljubljani g. nadzornik z zlatim križcem l. 1898. Leta 1908. je bil enako odklikovan tov. Anton Skala.

Kako smo pa vršili svoje dolžnosti? Oglejmo si po vrsti, kateri namen ima društvo in kako ga je izvrševalo:

I. a) Vzemimo, vsestransko, pedagoško in didaktično izobraževanje učiteljev in učiteljic v korist ljudske šole in vzgoji mladine.

To se je vršilo po raznih zborovanjih, predavanjih in hospitacijah. Kateri izmed kolegov je k temu največ pripomogel, bo razvidno, če jih po vrsti navedem: Prvi je predaval Miha Mežan, tedaj učitelj v Slapem, o kmetijstvu. O tej temi je imel še eno predavanje pozneje sedaj vpokojeni tovariš Miha Kalan in po dva učna načrta za kmetijske nadaljevalne tečaje sta sestavila tovariša A. Skala in J. Grad. — Leta 1903. sem imel jaz javni nastop iz realij z učenci v Orehku. Leta 1894: Dav. Judnič je poročal o Lavtarjevi računski metodi in Ivo Trost o enorazrednicah. — Prosilo se je že tedaj, da se odpravi iz ponavljalne šole telovadba, petje in risanje, kar se je pa zgodilo šele 10 let pozneje. — L. 1895: »Uporaba zemljevida za Postojnski okraj« — poročal R. Horvat. — »O formalnih stopnjah« — K. Javoršek. — »Pisanje in risanje« — Drag. Česnik in o prenapredbi pravil. — Zato smo prvič zborovali v Postojni v šolskem letu, namesto kakor prej v počitnicah. Po novih pravilih je občni zbor sklepčen pri vsakem številu navzočih članov (prej P_a).

— »risanju po naravi« — predaval Horvat v St. Petru pri občnem zboru 1905. — Fr. Mercina istotam: »Učiteljevo delovanje na narodno-gospodarskem polju.« Poročal izborni. 13. VII. se je ustanovila podružnica v Vipavi zaradi novih pravil. Imela je po 3 šolah troje hospitacij. Toda podružnica ni odobrila deželna vlada in zato je zopet prenehala. (Vzrok: ker ni predložila svojih posebnih pravil.)

Delegati Česnik D., Skala A. in Rudolf J. so opravičili svoj štrajk na IV. deželni učit. konferenci 1905, kar je učiteljsvo s ploskanjem odobrilo.

1906: »Slikanje v ljudski šoli« — A. Stritar. Prof. Suher iz Ljubljane je kazal na podlagi slik in risb ljubljanskih šol, kako naj se to vrši.

— Nerazdeljen in razdeljen pouk na ljudskih šolah, poročal Horvat. Priporočal za na kmetijsko zadnje. Večina vendar kontra, češ, da je zadeva še premalo zrela. Na predlog l. 1906. se je izrekla zahvala Ganglu za izborni urejevanje »U. T.«

1907: »Pouk v oddelkih« — poročal Horvat. Učit. tiskarni sta se poslala dva deleža. Članov je bilo 57.

1908: Občni zbor na Razdrtem. Poročal D. Česnik o 60letnem jubileju vladarjevem. Slavnostni koncert v Postojni 27. junija 1908. Pri koncertu je sodelovala dr. Lampeta sestra, vrla učiteljica Pavla. Predsedništvo je izročila vdanostno izjavo Nj. Veličanstvu po okr. glav. — »O otroškem delu« — poročal Horvat. »O šolskih zamudah« — A. Skala.

Naše društvo in njega 20letnico je omenjal poročevalec A. Skala pri okr. učit. konferenci.

To leto največ članov: 71.

Koncert je dal 200 K dobička za Učiteljski konvikt.

1909 se je začelo prispevati za »Obrambni kamen« družbi C. M. in je danes že plačan. Članov 67. — Izrekla se je vdanost in spoštovanje nadzorniku.

1910: Razdrto. Poročal profesor Franke iz Ljubljane »O varstvu historičnih in umetniških in prirodnih spomenikov«.

1911: Zopet na Razdrtem: 3 referati (višek).

1. »Kako ravnati z naglušimi in kako odpravljati izgovorne napake«. (Pojasnjeval z živim zgledom — dečkom, ki ga je pripeljal s seboj iz gluhonemnice vojda Grm.)

2. »Skiptikon« — ravnatelj Brinar.

3. »Kako deluj moderna šola za telesni razvoj mladine« — Zalelet.

Njegove nasvete, zlasti glede terminologije je a limine odklonil deželni šolski svet.

Članov 58.

1912. Občni zbor v Postojni. Umrli častni član vitez Gorjup. Častni član Jakob Dimnik je obhajal srebrno poroko. Zaklicalo se mu je krepko: »Živela oba do zlate!« »Alkohol in mladina« — poročevalec Horvat. Izvolitev odbora za nabiranje za častni dar ob 60 letnici nadzornikovi.

b) Potezanje za blaginjo učiteljev in učiteljic:

Prvi referat (oziroma prošnja) za izboljšanje gnotnega položaja učiteljev je imel v društvu član Štefan Primožič. To je bilo l. 1896. — 2. VIII. 1897 je prosilo društvo dež. š. svet po Štefanu Primožiču za ureditev šol, pouka prostih dni, a deželni šolski svet je odklonil.

16. V. 1899. poslal odbor prošnjo na deželni odbor za zvišanje petletnic.

1900: Prošnja za javno kvalifikacijo in odbitek 1/2% doneska za okr. učiteljsko knjižnico. Poslednje je bilo uslišano.

13. VI. 1907. izredni občni zbor na Razdrtem zaradi povišanja plač in sicer zato, ser so se zvišale plače že doslej boljje plačanim duhovnikom in uradnikom.

Da bi država prispevala 50% k učiteljskim plačam, se je izvolil zastopnik za vseavstrijski shod na Dunaju in je bila sprejeta resolucija, da se paragraf 55, drž. šol. zakona izpremeni tako, da morajo učitelji prejemati iste dohodke, kot uradniki štirih najnižjih razredov.

Banka »Slavija« je plačala »Zavezi« 4083 K 34 v. t. j. dogovorjeni odstotek od zavarovancev - učiteljev, ki so zavarovani pri »Slaviji«.

Leta 1909. je občni zbor sklenil prošnjo na državni zbor za 50% prispevek k učiteljskim plačam.

V zadnjem triletju je podrila vse naše upe deloma okupacija Bosne deloma Balkanska vojna. Tožna nam majka! — Človek - učitelj mora imeti v resnici jekleno srce, da ne obupa zaradi groznih razmer, v katerih živi zdaj in bije strašen boj za svoj in dragih svojcev obstoj.

Društvo pa je tudi v tem oziru izpolnilo tudi po svojo nalogo v polni meri.

c) Vaje in produkcije v petju in godbi: Naše društvo je priredilo dvoje koncertov.

1. Veselica v korist društva dne 23. maja 1889. s tem-le vzporedom:

a) »Ustaj rode« — Eisenhut.

b) Prešernova oporoka« — deklaracija.

c) Fr. S. Vilhar: »Mornar« — D. Česnik, spremljal H. Perné.

č) A. Nedved: »Moja rožica« — Čveterospev z bariton - solo. Pelj Punčuh Leopold, Verbič Fran, Česnik in Perné.

d) »Štampilhar mlajši« — Gluma s petjem v enent dejanju.

e) Loterija.

f) Ples.

Poročevalec pravi, da se je izvršila prva veselica povoljno, da si donesla mnogo čistega dohodka.

2. Koncert v proslavo 60letnice ces. vlad. dne 17. junija 1908 — kakor že omenjeno.

Sploh je pa petje in glasba v postojnskem salonskem orkestru vedno gojila večina učiteljev.

č. Razširjanje sadjarstva: Kakor sem že omenil, sta predavala dva tovariša o kmetijstvu in sadjarstvu ter o učnem načrtu. Poudarjam pa še, da je uprav med našimi kolegi prav dosti dobrih sadjarjev, ki opravljajo vzorno svoje šolske vrtove, le žal, da so ti zvečine mnogo premajhni.

d. Nagrobni spomeniki: Postavili smo nagrobne spomenike sledečim tovarišem:

1. Filipu Ketteju v Košani l. 1891. — 2. R. Dolencu na Planini l. 1894. — 3. Ivanu Raktelju v St. Vidu l. 1899. — 4. Franu Grosu v Sv Ivanu pri Matenji vasi 4. maja 1905. — 5. Ljuddevitu Kranjcu v Ljubljani l. 1908 in prispevale 30 K za nagrobnik v Mokronogu umrlega Fetič-Frankheimu. — 6. Antonu Bezgu na Gočah 6. maja 1906. — 7. Napraviti ima pa društvo še 2 nagrobna spomenika in sicer nesrečnemu V. Brusu in mladi članici Francici Grumovi.

Blag bodi spomin vsem, ki so šli pred nami na pot v večnost, gotovo se jim godi bolje kot nam značajnim in poštenim učiteljem in učiteljicam.

Ne plaši nas vse preganjanje in vsakršno mučeništvo. Hudo je sicer učiteljevanje že samo na sebi, a najhujše je, ker ne najdemo za svoje pošteno, neumorno in dobro delo poštenih src. (Res je!)

Bore malo jih je med moškimi kremenjaki - poštenjaki klonilo svojo glavo, tem več žiškijh žensk. Toda naj nas to nikakor ne straši, saj imamo med sabo dovolj pravih ženskih junakinj, ki jih naj Bog poživji in ohrani!

Naprej — junaki — mučeniki! (Dolgotrajno ploskanje!)

Zaključek.

Predsednik: Preden zaključujem današnje zborovanje, vas vse skupaj zahvaljujem za udeležbo in pozornost, posebno pa zahvalim našega častnega člana tov. Jakoba Dimnika, da nas je počastil in prišel med nas iz dalnje Ljubljane. Zahvalim g. Josipa Lavrenčiča, župana mesta Postojne, ki nam je s svojim lepim govorom dokazal, da se živo zanima za težnje učiteljstva in za razvoj šolstva. Zahvalim g. Frana Arka, predsednika krajnega šolskega sveta, da nas je obiskal in dal na razpolago tako okusno okrašeno šolsko sobo, in vobče: Hvala vsem, ki so na katerikoli način pripomogli, da se je današnji dan mogel proslaviti tako dostojno.

Zastave, ki smo šli za njo in ponosno 25 let, ne bomo onečaščali tudi v bodoče. Ne maramo postati privesek kake stran-

ke ali kakega stanu, nego hočemo ostati neodvisni v svojem društvu, neodvisni člani, vneti za napredek šolstva in učiteljstva; zvesti, požrtvovalni sinovi in hčere svojega naroda. V ognju se čisti zlato, v viharjih značaji. Dokler bode vzgajalo slovensko mladino značajno, zavedno učiteljstvo, dotlej je upati, da se naš narod ne pogubi. Zaključujem današnje slavnostno zborovanje z iskreno željo, da dočaka krepko in čvrsto svojo 50letnico v ugodnejših razmerah. (Ploskanje.)

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev.

Delegate je prijaviło:

XXVII. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico:

93. Karel Pestevšek, nadučitelj — Slivnica.

94. Radovan Mejovšek, učitelj — Reka.

95. Cecilija Kocpek, učiteljica — Dobrovec.

XXVIII. Učiteljsko društvo za konjiški okraj.

96. Henrik Schell, nadučitelj — Zreče.

97. Ivan Kržič, učitelj — Spitalič: Namestnik:

29. Franc Golež, učitelj — Sv. Kunigota.

XXIX. Kamniško učiteljsko društvo.

98. Tomo Petrovec, nadučitelj — Jarše.

99. Ivan Šmeidek, učitelj — Krtina. Namestnika:

30. Janko Toman, nadučitelj — Moravče.

31. Anton Grmek, nadučitelj — Krašnja.

XXX. Učiteljsko društvo za Ptujski okraj.

100. Anton Ogorelec, nadučitelj — Sv. Barbara.

101. Mirko Lešnik, učitelj — Sv. Vid.

102. Alojzij Selinšek, učitelj — Sv. Barbara.

XXXI. Postojnsko učiteljsko društvo.

103. Fortunat Lampret, učitelj — Trnovo.

104. Franc Starman, učitelj — Kuteževo.

105. Franica Vilhar, učiteljica — St. Peter.

106. Tinka Vilhar, učiteljica — St. Peter.

107. Ferdo Juvanc, šolski voditelj — Postojna.

XXXII. Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

108. Fran Črnogoj, nadučitelj — Barje - Ljubljana.

109. Janko Likar, učitelj — Ljubljana.

110. Fran Skulj, učitelj — Ljubljana.

XXXIII. Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem.

111. Anton Sivka, nadučitelj — St. Jurij ob J. ž.

112. Ljudmila Schreiner, nadučiteljica — St. Jurij.

113. Melhijor Rismal, učitelj — Rajhenburg.

Učiteljsko društva za politički okraj Ljutomer bodete poleg že prijavljenih delegatov še zastopali:

114. Ana Čuha, učiteljica — Sv. Duh na Stari gor.

115. Ema Zencovich, učiteljica, Sv. Jurij ob Ščavnici.

Učiteljsko društvo za Laški okraj bode zastopal namesto delegata Vilko Jurkota delegat Frančišek Zupančič, nadučitelj v St. Rupertu.

Delegatov še nista prijaviło 2 kranjski učiteljski društvi; število članov pa nam še niso prijaviło 3 kranjska in 2 štajerski društvi.

Ker potrebujemo število članov za statistiko v jubilejnem spisu, prav lepo prosimo dotična društva, da nam čimprej pošljejo te podatke.

Le malo časa je še do 25letnega slavlja, zato prosimo vsa Zavezina društva, da skrbno in agitirajo med svojimi člani za najmnogobrojnejšo udeležbo.

Starije vsi svojo dolžnost v tem pogledu, da impozantno nastopi Zaveza tudi kakor je nastopala vedno dosedaj.

Vodstvo Zaveze.

Ozirajte se na tvrdke, ki objavljajo svoje oglase v Učiteljskem Tovarišu.